

Ο κριτικός Λίνος Πολίτης

Τα βιβλιοκριτικά σημειώματα του ιστορικού της νεοελληνικής λογοτεχνίας

Ο Λίνος Πολίτης (1930)

Λίνος Πολίτης

Οι βιβλιοκρισίες: 1926-1973

Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2002, σελ. 490, τιμή 21,60 ευρώ

Της ΛΙΖΥΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΥ

Βιβλία, φυλλάδια, φύλλα σπαρτιά, πασπατευτά, θρασά από το μολύβι παντού σημαδευτά

Κωστής Παλαμάς

Ο Λίνος Πολίτης (1906-1982), έγκριτος ιστορικός της νεοελληνικής λογοτεχνίας και κορυφαίος σολωμιστής, σε όλη τη μακρά διάρκεια της πνευματικής του δραστηριότητας άσκησε με συνέπεια και ιδιαίτερη προσήλωση την τέχνη της βιβλιοκρισίας. Μια τέχνη που προϋποθέτει επιστημονική ενημέρωση και ετοιμότητα, ρητορική δεινότητα στην υπόδειξη αβλεψιών, κενών ή ελλείψεων, και γραμματολογική συνείδηση ώστε ο διάλογος με το κρινόμενο κείμενο να συναρπάζει ένα χρήσιμο σύνολο για τον αναγνώστη, ένα είδος μικρού, κατατοπιστικού δοκιμίου. Ο παρών τόμος, φιλοξενοούμενος στο εκδοτικό πρόγραμμα του ΜΙΕΤ, του οποίου ψυχή ζώσα υπήρξε επί πολλά έτη ο Λ. Πολίτης, προλογισμένος από τον Δ. Καψάλη και τον Π. Μουλλά, και φροντισμένος από οικεία πρόσωπα του συγγραφέα, συγκεντρώνει ένα από τα μικρά αυτά φιλολογικά δοκίμια που αποκαλούνται «βιβλιοκρισίες» και που εκτείνονται χρονικά από το 1926 ως το 1973.

Η λογοτεχνία

Η διάταξη του τόμου είναι τετραμερής: μια πρώτη ενότητα επικαλύπτει «Θέματα της λογοτεχνίας μας» (σσ. 17-113). Εδώ σχολιάζονται κριτικά αφενός *Το σονέτο στη νεοελληνική ποίηση* του Δ. Ζακυνθίου (1926) και αφετέρου η *Νεοελληνική Στιχομετρική* του Ηλ. Βουπεριδή (1929), τα *Στοιχειώδη μαθήματα Στιχομετρικής των νεοελληνικών ποιημάτων* του Γ. Δ. Σουμειλίδου (1929), η *Νεοελληνική μετρική* του Θρ. Σταύρου (1930) και ο *Ελληνικός στίχος από τους βυζαντινούς χρόνους ως σήμερα* της Δ. Μουάτσου (1928), που συγκρίνονται

σε ένα άρθρο του 1931. Ο Πολίτης βρίσκει αφορμή να εξετάσει το νήμα των μετρικών του επιδόσεων, με ωφέλιμες παρατηρήσεις, συζητήσεις και προτάσεις σχετικά με τα μετρικά ζητήματα, κλάδο κάπως παραμελημένο της νεότερης φιλολογίας μας. Στη συνέχεια, καταπίνεται με *Το μεταφραστικό πρόβλημα* του Ιω. Θ. Κακριδή (1936) και με δύο ανθολογίες του Μ. Χ. Οικονόμου: *Διηγήματα μεγάλων Ελλήνων διηγηματογράφων*, που συγκεντρώνει είκοσι τέσσερα από τα σπουδαιότερα διηγήματα της νεοελληνικής παράδοσης, και *Ανθολογία Ελλήνων ποιητών* στα μικρά βιβλιοκριτικά του σημειώματα (1952 και 1953, αντίστοιχα), ο Πολίτης βρίσκει τον τρόπο να διατυπώσει τις αντιρρήσεις και τις αντιπροτάσεις του. Την ίδια χρονιά (1953) κρίνει εκτενέστερα και προσεκτικότερα μια άλλη ανθολογία, αγγλόφωνη, των εκδόσεων της Οξφόρδης (*Medieval and Modern Greek Poetry*, by C. A. Trypanis). Τον ίδιο εκτενή σχολιασμό επιφυλάσσει (1956) για τους *Επιμήσιους προσολωμικούς ποιητές* των Γ. Θ. Ζώρα - Φ. Κ. Μπουμπουλίδου. Σύντομα αλλά με ευθύβολες παρατηρήσεις κρίνει (1958-1959) τη *Storia della letteratura neoellenica* του Bruno Lavagnini καθώς και τον *Λορέντσο Μαβίλη. 1860-1912* του Φ. Κ. Μπουμπουλίδου. Ακολουθούν ένα αγγλόφωνο μελέτημά του για τον Μακριμάνη (1966), σχολιαστικό της οξφορδιανής έκδοσης *The Memoirs of General Makriyannis. 1797-1864*, και σύντομες παρουσιάσεις (1967) της ιταλικής έκδοσης του *Λίβιου και της Ροδάμνης*, με τη φιλολογική επιμέλεια του Vincenzo Rotolo και των *Πηγών για τη βιο-*

γραφία του Κάιβου (επιστολές 1813-1820) του Mario Vitti. Επονται τα κριτικά σχόλια (1970) για δύο γερμανόφωνες μελέτες του Γ. Βελουδή σχετικά με τον Μεγάλο Αλέξανδρο και μια κατατοπιστική παρουσίαση (1971) της γαλλόφωνης μελέτης του Κ. Θ. Δημαρά για τον ελληνικό Διαφωτισμό.

Τα εκδοτικά

Στη δεύτερη ενότητα, με τίτλο «Εκδοτικά» (σσ. 115-297), κρίνονται *Η εξ Αθηναϊκού κώδικος παραλλαγή του Περί Ξεντίας ποιήματος* με τη φροντίδα του Ιω. Καλιτσουνάκι (γερμανόφωνος σχολιασμός του Πολίτη εν έτει 1932), τα *Ανθη Ευλαβείας*. Ανατύπωση από την έκδοση του Φλαγγινάου Ελληνομουσείου Βενετίας, με πρόλογο Γ. Βλαχογιάννη, σημειώσεις Α. Ν. Παπακώστα και μεταφράσεις από τα ιταλικά Θ. Νόβα (εκτενής παρουσίαση, 1952), τα κυπριώτικα ερωτοπράγματα (1955): *Thémis Siarkaras-Pitsilidis, Le Pétrarquisme en Chypre. Texte établi et traduit avec le concours de Hubert Pernot*. Ακολουθούν (1956) εμπειριστικότερες παρουσιάσεις, με χρήσιμες παρατηρήσεις και προτάσεις, της γερμανικής έκδοσης των *Ποιημάτων* του Ιάκωβου Τριβώλη από τον Johannes Imtscher και της κοπτικής έκδοσης της *Θυσίας του Αβραάμ* από τον Γ. Μεγα, σχολιασμός (1966) της βερολινέζικης κριτικής έκδοσης του *Πουολόγου* από τη Stamatia Krawczynski και των κριτικών εκδόσεων της *Βοσκοπούλας* (1967) και του *Απόκοπου του Μπεργαδλή* (1968) από τον Στ. Αλεξίου. Την ίδια χρονιά (1968) σχολιάζεται η έκδοση του Mario Vitti, *Nicola Sofianos e la commedia dei Tre Tiranni di A. Ricchi*, ενώ δια-

τυπώνονται αρκετές επιφυλάξεις (1970) για τις εκδοτικές απόπειρες του Κ. Μητούκι σχετικά με το βυζαντινό μυθιστόρημα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και του Ι. Μ. Χατζηφώτη για τη *Φιλοσοφία του κραιοπατέρος και άλλα Πρωχοπροδρομικά* (1971). Την ενότητα αυτή κλείνει ένας εκτενέστατος γαλλόφωνος σχολιασμός (1973) της βιεννέζικης έκδοσης του *Διγενή Ακρίτη* από τον Erich Trapp.

Τα Σολωμικά

Η τρίτη ενότητα, τα «Σολωμικά» (σσ. 299-404), περιλαμβάνει την παρουσίαση της «κριτικής βιογραφίας» του ποιητή από τον R. Jenkins (1940) καθώς και της μετάφρασης στα γαλλικά ποιητικών και πεζογραφικών ενστυλιών του σολωμικού έργου από τον Robert Levesque (1946). Επεται μια εκτενής επικριτική παρουσίαση (1954) των ιταλικών σολωμικών ποιημάτων, με έμμετρη μετάφραση και σχόλια του Κ. Καιροφύλα, καθώς και μια επιφυλακτική κριτική (1955) για δεκατρία ανέκδοτα γράμματα του Σολωμού προς τον Ιω. Γαλβάνη, παρουσιασμένα από τον Ντ. Κονόμο. Ακολουθεί (1958-59) αφενός ο αυστηρός σχολιασμός του κατά Ν. Β. Τομαδάκη *Διονυσίου Σολωμού* στη σειρά της Βασιλικής Βιβλιοθήκης και αφετέρου η παρουσίαση της γαλλόφωνης έκδοσης *Eloge de Foscolo et autres textes*, φροντισμένης από τον Octave Merlier. Και, τέλος, τη σολωμική ενότητα κλείνουν δύο δημοσιεύματα του Πολίτη (1971) για τις εργασίες του Εμμ. Κ. Χατζηγιακουμή, δηλαδή τη διδακτορική του διατριβή για τις *Νεοελληνικές πηγές του ποιητή*, και τα *Σύγχρονα σολωμικά προβλήματα*.

Η τέταρτη (και τελευταία) ενότητα του τόμου («Παλαιογραφικά, σσ. 405-451) υπενθυμίζει στον αναγνώστη την πρόταση επιστημονική ειδίκευση του κρινόμενου, την παλαιογραφία ή «κωδικολογία». Εδώ λοιπόν συγκεντρώνονται μελετήματα του Λ. Πολίτη που δορυφορούν γύρω από τους καταλόγους χειρογράφων και τη μεθοδική περιγραφή τους: *Χειρόγραφα σε παλαιές βιβλιοθήκες* (1958-59), *Κατάλογος ελληνικών χειρογράφων Βιέννης* από τον Herbert Hunger (1966), *Corpus byzantinorum scripturum* από τον π. V. Laurent (1967), *Ομιλίριο Φιλαγέθου* από τον G. Rossi Taibbi (1967), *Χειρόγραφα Μετεώρων*, εκ των καταλοίπων Ν. Α. Βέη (1970), Αθανασίου Κομίνη, *Πίνακες χρονολογημένων πατριαρχικών κωδίκων* (1971), Μ. Ι. Μανουσάκα, *Ανέκδοτα πατριαρχικά γράμματα (1547-1806)*, 1971.

Σε όλες τις βιβλιοκρισίες του, μικρές ή μεγάλες, ο Λ. Πολίτης θέτει την προσωπική του σφραγίδα. Ταύτο σημαίνει ότι πάντοτε στον λόγο των κρινόμενων κειμένων έχει τον δικό του αντίλογο, με καιρίο μέλημά του τον εξαντλητικό έλεγχο των γραφομένων (των αλλοτριών αλλά και των δικών του), την επιστημονική ακριβολογία και τις προσεκτικές αντιπροτάσεις, όποτε διαβλέπει αβλεψίες, προχειρότητες ή κακόβουλα συμπεράσματα. Η κριτική του, δηλαδή, και όταν είναι αρνητική, δεν είναι καταδραστική, αλλά φροντίζει δίπλα στο λάθος να παραθέτει το «αληθές» και το βέλτιον. Είναι παρήγορο σε καιρούς που χεμαζεται η βιβλιοκριτική (και οι θεράποντές της) στον τόπο μας και σε σωρεύονται οι επιθέσεις και τα υποβολιμαία σχόλια εναντίον της να γχωρίζει κανείς πως στο όχι και τόσο μακρινό παρελθόν λειτουργούσε ακριβοδίκαια και συμπλήρωνε εποικοδομητικά τα κρινόμενα κείμενα, έχοντας συνεχώς κατά νου το όφελος του αναγνώστη και την πληρέστερη ενημέρωσή του. Η συνέχιση αυτής της αγαστής αρχής την εντοπίζουμε στο «Επίμετρο» του παρόντος τόμου, όπου προσδιορίζονται και παρατίθενται οι εργασίες που, στο μεταξύ, έχουν συμπληρώσει τα κενά και τις απουσίες, όσες καταγράφονται σήμερα στο κυρίως σώμα του κειμένου. Κοντολογίς, ένας τόμος καρωμένος με αγάπη για να τιμήσει τα εικοσάχρονα από τον θάνατο του Λίνου Πολίτη, αξιού φιλόλογου και αγαπητού δασκάλου.

Η κυρία Λίζυ Τσιριμώκου είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια Γενικής και Συγκριτικής Γραμματικής στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.